

Eusebiu NARAI
(Universitatea de Vest
din Timișoara)

Între alegeri „corecte” și preluarea integrală a puterii. Activitatea Regionalei Banat a Partidului Comunist Român în timpul campaniei electorale (iunie-noiembrie 1946). Studiu de caz: context și structuri organizatorice

Abstract: (Between the „correct” choices and the complete takeover of power. The activity of the Banat Region of the Romanian Communist Party during the election campaign (June-November 1946). Case study: context and organizational structures) Ever since the period of illegality (December 1924-August 23, 1944), the Banat Regional of the Communist Party of Romania („rechristened” the Romanian Communist Party, at the first National Conference held legally, between October 16-21, 1945) was made up of four county organizations: Arad (based in the town of the same name), Timiș-Torontal (based in Timișoara), Caraș (with residence in Oravița, but the position of Reșița, as an industrial city, was also strengthened from an administrative point of view) and Severin (with residence in Lugoj). Against the background of the strengthening of its positions and at the national level, through the increasingly strong influence exercised within the government of „wide democratic concentration”, presided over by the leader of the Plowing Front (the main ally of the communists, in the world of the villages), dr. Petru Groza, P.C.R. he tried his best to legitimize himself in the „eyes” of the electorate within the Banat Region. For this purpose, well defined by the way, the Regional Banat of P.C.R. carried out an intense activity during the longest electoral campaign in the history of Romania (about 5 and a half months), a fact reflected in the activity reports of the sections. Administrative (mainly, Financial Resort), Staff, Mass Organizations, Organization and Training, Political Education, Popular Education, etc. Added to these are the activity reports issued by the Party Publishing House, which are equally interesting. Beyond slogans and commitments, quite numerous, one can intuit, sometimes easily, the real situation of the P.C.R. at the level of the Banat Region, the rather low popularity and the reported organizational deficiencies. But, unfortunately, the „dice” had been thrown, and the Bloc of Democratic Parties (the new alliance „patronized” by the P.C.R.) will „win” the elections with a comfortable majority, preparing the „assault” on the last „redoubt”: the monarchy. After one year, one month and 11 days after the falsified elections, King Michael (Mihai) I was forced to abdicate and the Romanian People's Republic was proclaimed.

Keywords: *Bloc of Democratic Parties, Romanian Communist Party, Banat, Arad, Timiș-Torontal, Caraș, Severin.*

Rezumat: Încă din perioada ilegalității (decembrie 1924-23 august 1944), Regionala Banat a Partidului Comunist din România („rebotezat” Partidul Comunist Român, la prima Conferință Națională desfășurată în legalitate, în intervalul 16-21 octombrie 1945) era alcătuită din patru organizații județene: Arad (cu reședința în localitatea omonimă), Timiș-Torontal (cu reședința la Timișoara), Caraș (cu reședința la Oravița, însă poziția Reșiței, ca oraș industrial, se consolida și din punct de vedere administrativ) și Severin (cu reședința la Lugoj). Pe fondul întăririi pozițiilor sale și la nivel național, prin influența tot mai puternică exercitată în cadrul guvernului „de largă concentrare democratică”, prezidat de liderul Frontului Plugarilor (principalul aliat al comuniștilor, în lumea satelor), dr. Petru Groza, P.C.R. încerca, din răspuneri, să se legitimeze și în „ochii” electoratului de pe cuprinsul Regionalei Banat. În acest scop, bine definit de altfel, Regionala Banat a P.C.R. a desfășurat o intensă activitate în timpul celei mai lungi campanii electorale din

istoria României (circa 5 luni și jumătate), fapt reflectat și în rapoartele de activitate ale secțiilor: Administrativă (cu precădere, Resortul Financiar), Cadre, Organizații de Masă, Organizare și Instrucțaj, Educație Politică, Educație Populară, etc. La acestea se adaugă rapoartele de activitate emise de Resortul Editura Partidului, la fel de interesante. Dincolo de lozinci și angajamente, destul de numeroase, se poate intui, uneori cu ușurință, situația reală a P.C.R.-ului la nivelul Regionalei Banat, popularitatea destul de redusă și deficiențele organizatorice semnalate. Însă, din păcate, „zarurile” fuseseră aruncate, iar Blocul Partidelor Democratice (noua alianță „patronată” de P.C.R.) va „câștiga” alegerile cu o majoritate confortabilă, pregătind „asaltul” asupra ultimei „redute”: monarhia. După un an, o lună și 11 zile de la alegerile falsificate, Regele Mihai I era silit să abdice și se proclama Republica Populară Română.

Cuvinte-cheie: *Blocul Partidelor Democratice, Partidul Comunist Român, Banat, Arad, Timiș-Torontal, Caraș, Severin.*

Anul 1946. Situația internă:

Pe plan intern, situația părea că se normalizează. În urma deciziei Celor Trei Mari (I.V. Stalin – U.R.S.S., Harry Truman – S.U.A. și Clement Attlee – Marea Britanie), precum și a miniștrilor de Externe ai statelor enumerate anterior (Viaceslav Molotov – Uniunea Sovietică, James F. Byrnes – Statele Unite și Ernest Bevin – Regatul Unit), la data de 7 ianuarie 1946, în guvernul procomunist de la București, condus de dr. Petru Groza, s-a admis intrarea câte unui reprezentant al Partidului Național Țărănesc (Emil Hațieganu) și Partidului Național Liberal (Mihail Romniceanu), în calitate de miniștri secretari de stat fără portofoliu. Deși era o simplă cosmetizare a cabinetului, deoarece influența exercitată de Partidul Comunist era la fel de puternică, iar exponenții celor două partide „istorice” erau din eșalonul secund, această așa-numită remaniere guvernamentală marca sfârșitul „grevei regale”, începută de Mihai I în 20-21 august 1945, pornind de la premisa caracterului ilegal al cabinetului Groza. Se obținuse, totuși, o reducere, cel puțin temporară, a cenzurii presei și a atacurilor la adresa formațiunilor politice de opoziție, promițându-se, în egală măsură, organizarea de alegeri libere și democratice în cel mai scurt timp posibil (Scurtu 2011; Durandin 1998).

Ca un efect aproape imediat al remanierii cabinetului Groza, acesta a fost recunoscut, la data de 5 februarie 1946, atât de Marea Britanie, cât și de Statele Unite ale Americii, ambele state reluând, în aceeași zi, legăturile diplomatice cu România. Uniunea Sovietică recunoscuse acest guvern procomunist la câteva zile de la declanșarea „grevei regale” și îi sugerase lui Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri (în același timp, și președinte al Frontului Plugarilor, aliatul Partidului Comunist Român din mediul rural), să rămână „la postul său”, deoarece se bucură de încrederea Moscovei, care îl va susține în mod necondiționat. Era o nouă etapă clară a amestecului sovietic în treburile interne ale României, după cea în urma căreia P. Groza a fost impus în fruntea unui cabinet „de largă concentrare democratică”, la 6 martie

1945, la intervenția directă și brutală a lui Vâșinski, trimisul special al dictatorului de la Kremlin, Iosif Vissarionovici Stalin (Scurtu/Buzatu 1999; Cioroianu 2013a).

Comuniștii români își adaptează strategia, constituind o nouă alianță, electorală și politică, denumită *Blocul Partidelor Democratice*, la 17 mai 1946. Din B.P.D. făceau parte: Partidul Comunist Român, Partidul Social Democrat (de fapt, aripa Rădăceanu-Voitec, procomunistă, care îl izolase și îl exclusese – din propriul partid – pe președintele acestuia, Constantin-Titel Petrescu, și pe apropiații săi), Frontul Plugarilor, Partidul Național Liberal – Gheorghe Tătărescu, Partidul Național-Popular (format în ianuarie 1946, pe „osatura” Uniunii Patrioților), Partidul Național Țărănesc – Anton Alexandrescu (o facțiune insignifiantă a P.N.Ț.-ului condus de Iuliu Maniu) și Comitetul Democratic Evreiesc. Evident, la fel ca Frontul Național Democrat (format în septembrie 1944), B.P.D.-ul era controlat, în totalitate, de P.C.R. (Scurtu 2010; Cioroianu, 2013b).

La scurt timp, așteptările aliaților occidentali s-au dovedit simple iluzii: cenzura presei, a radioului și a publicațiilor, în general, a revenit în forță; activitatea partidelor politice de opoziție, la nivel local și central, a fost perturbată; reprezentanții, din guvern, ai P.N.Ț. și P.N.L. nu au primit, decât sporadic, informările necesare; propaganda B.P.D.-ului era omniprezentă; noua lege electorală (iulie 1946) prevedea desființarea Senatului și enumera o serie de categorii excluse de la procesul de votare; alegerile fuseseră amânate de mai multe ori, stabilindu-se, ca dată finală, 19 noiembrie 1946, în speranța unei acumulări de capital politic pentru B.P.D. și, în primul rând, pentru P.C.R.; reprezentanții sovietici în România continuau să controleze, din umbră sau în mod fățiș, activitatea cabinetului Groza și să îi „îndrume” pe exponenții Partidului Comunist. Ca atare, „la 27 mai 1946, guvernele SUA și Marii Britanii au adresat o *notă* guvernului român, semnată de reprezentanții lor la București, în care se protestează împotriva încălcării democrației”. De pildă, „cele două guverne atrag atenția asupra abuzurilor, a încălcării libertăților și frecvenței violenței și sunt nemulțumite de nepromulgarea legii electorale și de restrângerea libertății de exprimare”. Din păcate, anglo-americanii aveau posibilități limitate de influențare a vieții politice din România, sovieticii bucurându-se de „partea leului” în „afacerile” românești (Pop 2018; Berindei 2008).

La 1 iunie 1946 erau executați, la Jilava, mareșalul Ion Antonescu, împreună cu Mihai Antonescu, Constantin Z. (zis Piky) Vasiliu și Gheorghe Alexianu, condamnați la moarte de Tribunalul Poporului, format în primăvara aceluiași an. La procesul „lotului” Antonescu, etichetat, cu precădere, în presa Partidului Comunist și a „sateliților” săi politici, drept „proces al mării trădări naționale”, s-a încercat identificarea viitoarelor capete de acuzare pentru liderii opoziției (Iuliu Maniu – P.N.Ț. și Constantin I.C./Dinu Brătianu – P.N.L.), dar și pentru tânărul suveran al României, Mihai I. Evident, gestul lui Iuliu Maniu de a strânge mâna mareșalului Antonescu, la sfârșitul procesului, a pecetluit soarta președintelui P.N.Ț., condamnat la închisoare pe viață în toamna anului următor (Giurescu 2008; Sălăgean 2013).

La 13 august 1946, „delegația română la Conferința de Pace de la Paris și-a expus punctul de vedere”, solicitând „recunoașterea calității de cobeligerantă, modificarea unor clauze economice și adeziunea la principiile Cartei ONU”. Niciuna dintre solicitări nu a fost acceptată, țării noastre impunându-i-se, printre altele, „plata unor despăgubiri de război înrobitoare”. Doar termenul de plată al despăgubirilor (sau „reparațiilor”) a fost prelungit de la 6 la 8 ani, nu și cuantumul acestora (Ioniță 2001; Stan 2016). Așadar, România era pusă pe „picior de egalitate” cu alți „sateliți” ai Axei care luptaseră alături de Germania nazistă până la sfârșitul conflagrației mondiale (Ungaria, Bulgaria, Slovacia), nerecunoscându-se aportul substanțial al acesteia la scurtarea războiului cu cca. 6 luni și la înfrângerea forțelor Axei.

Primele alegeri parlamentare postbelice din România, desfășurate în ziua de 19 noiembrie 1946, declarate „libere și nestingherite”, au fost, în realitate, falsificate, cu acordul Moscovei, de cabinetul Groza, care a anunțat, cu o întârziere inexplicabilă, victoria Blocului Partidelor Democratice. Blocul obținuse, conform datelor oficiale, între 77% și 79,86% din voturi. Cu toate că, la aceste alegeri, au putut participa și categoriile socio-profesionale interzise în perioada interbelică (magistrații, notarii publici și militarii activi), din motive lesne de înțeles, merită consemnată și o premieră aproape absolută: toate femeile majore, fără nicio discriminare (mai ales raportată la nivelul științei de carte) și-au putut exercita dreptul de vot (Giurescu 1981; Scurtu 2007; Giurescu 2003).

În data de 29 noiembrie 1946 a avut loc *ședința extraordinară a Comitetului Executiv al P.N.Ț.-Iuliu Maniu*, la care s-a analizat desfășurarea alegerilor și rezultatele lor. Și fruntașii P.N.L.-Dinu Brătianu au avut o întâlnire similară, concluzia fiind aceeași: alegerile fuseseră falsificate în mod grosolan, cu „binecuvântarea” Moscovei. În consecință, candidații aleși, ca deputați, pe listele P.N.Ț.-Maniu și P.N.L.-Brătianu au refuzat să participe la lucrările noului Parlament unicameral al României, mandatele lor fiind invalidate. Trebuie precizat faptul că celălalt partid de opoziție, P.S.D. Independent, condus de Constantin-Titel Petrescu (fostul aliat al comuniștilor), nu reușise, conform datelor oficiale, să atingă „pragul” electoral de 2%, necesar pentru accederea în Parlament (C.C. Giurescu/Dinu C. Giurescu 1975; Hitchins 2023; Fătu 1968).

Remanierea cabinetului Groza, survenită la sfârșitul anului 1946, aducea, în atenția opiniei publice interne și internaționale, existența unor „defecțiuni” în cadrul coaliției guvernamentale. Reprezentanții Partidului Național-Popular și ai Partidului Național Țărănesc – Anton Alexandrescu fuseseră eliminați din cabinet, pe fondul slabei implicări a formațiunilor lor politice în campania electorală, în favoarea Blocului Partidelor Democratice, aceștia rămânând să sprijine cabinetul Groza de pe băncile Parlamentului. De fapt, la o analiză atentă a conducerii P.C.R., se constatase că mulți lideri locali și chiar centrali ai celor două partide aveau un trecut „dubios” (cu vaste legături cu partidele de extremă-dreaptă din perioada interbelică) și că îi îndemnaseră pe membrii simpli să voteze cu opoziția (T. Georgescu 2000; Focșeneanu 1998; Bărbulescu, Deletant, Hitchins 2023).

Între timp, la 20 decembrie 1946, a fost etatizată Banca Națională a României, „primul pas în preluarea controlului comunist asupra pârghiilor economice”. Vor urma și alte măsuri, în cursul anului 1947, care vor pregăti naționalizările din anii 1948-1950, în sectorul industrial, comercial, financiar-bancar, al asigurărilor și serviciilor, etc. Nimic nu anticipa, însă, colectivizarea agriculturii, demarată în primăvara anului 1949 (V. Georgescu 1989; Biagini 2012).

Regionala Banat a P.C.R.: date statistice

La data de 15 iulie 1946, *Comitetul Regional Banat al P.C.R.*, cu sediul în Timișoara, era alcătuit din 21 de membri: Drăgan Ilie, Petrea A. Apostol, Stanciu Emil, Dalea Mihai, Budescu Ștefan, Kali Ioan, Jifcovici Mirco, Pirău Ioan, Juhasz Ludovic, Costinschi Olivia, Bodnar Maria, Murgulescu Ilie, Coriolan Drăgulescu, Ivanici Toma, Cuedan (în realitate Cuvejdán) Petre, Lonciar Carol, Bogdan Ioan, Raica Iancu, Baș Florian, Elias Alexandru (Ciont) și Stana Teodor (S.JANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 33/1946, f. 128). Dintre aceștia, Dalea fusese cel care pledase, la nivelul județului Caraș, pentru deportarea etnicilor germani în Uniunea Sovietică, în vederea refacerii „marelui vecin de la răsărit”, profund afectat de luptele din Al Doilea Război Mondial. Murgulescu și Drăgulescu erau cadre didactice la Politehnica din Timișoara, Drăgulescu ajungând, la un moment dat, chiar academician, fiind un chimist renumit. Se constată diversitatea meseriilor, dar uniformitatea discursului radical al tuturor membrilor Comitetului Regional Banat al P.C.R.

În cursul anului 1946, Secția Cadre a Comitetului Regional Banat al P.C.R. era formată din 10 membri: secretar – Dalea Mihai; instructori – Ciobanu Ioan, Corin Aurel, Crișan Gheorghe și Sloboda Ioan; funcționari – Fischhoff Irina, Benkő Elena, Neuss William, Szobotka Ghizela și Magyar Fülöp Terezia (S.JANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 33/1946, f. 129). Așadar, cele 4 femei din cadrul secției erau funcționare, în timp ce instructorii erau, cu toții, bărbați. Se remarcă prezența lui Dalea, în funcția de secretar, având autoritate și printre membrii de rând ai acestei formațiuni politice. Din punct de vedere etnic, cel puțin 5 membri sunt minoritari, chiar 6: germani (două femei), maghiari (două femei) și slovaci (o femeie și un bărbat). Cel puțin până în 1956-1958, internaționalismul proletar definea politica P.C.R., care considera că lupta de clasă „se ascute”, așa cum anunțase „tătucul” Uniunii Sovietice, I.V. Stalin, încă din anii '30.

În același an, Secția de Organizare și Instrucțaj din cadrul Comitetului Regional Banat al P.C.R. avea 5 membri: secretar – Petrea A. Apostol; instructori – Pricop Gheorghe, Cotoară Severin și Dima Gheorghe; funcționară – Fischer Renée (S.JANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 33/1946, f. 130). Secția menționată mai sus era dominată, din punct de vedere etnic, de români, cu excepția funcționarei, al cărei nume ne duce cu gândul la un strămoș provenit dintr-o provincie franceză sau cu populație mixtă, franco-germană. Cel puțin în cazul acesteia, în pofida originii sale etnice, nu fusese pusă „pe lista neagră”, la fel ca și conaționalii săi, mulți deportați în U.R.S.S.

sau internați în diverse lagăre de pe cuprinsul României, pentru a presta muncă obligatorie.

Secția Administrativă a aceleiași Regionale era compusă din 2 membri: Delman Bella (instructoare responsabilă) și Salamon Nicolae (instructor). De asemenea, Resortul Financiar era format din 2 membri: Eisig Benjamin (instructor responsabil) și Borsos Rozalia (dactilografă). În schimb, Resortul Intendență era alcătuit din 4 membri: Bergmann Gheorghe (responsabil), Belgrader Stefan (funcționar), Breitmann Mihai (angajat) și Mitru Horia (angajat). Resortul Contabilitate-Casierie era constituit din 3 membri: Philipp Margareta (funcționară), Salamon Sofia (funcționară) și Mahler Ecaterina (funcționară). Comisia Economică era, la rândul ei, compusă din 3 membri: Ghidernic Mihai (responsabil), Berman Alexandru (secretar) și König Nicolae (secretar) (SJANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 33/1946, f. 131). La secțiile, resorturile și comisiile enumerate anterior se constată preponderența „elementului” minoritar evreiesc, german și maghiar, fapt explicabil, aproape cert, prin apartenența la anumite categorii socio-profesionale a acestor membri.

Secția Organizații de Masă a Comitetului Regional P.C.R. Banat era alcătuită din 10 membri: Budescu Ștefan (responsabil – Secția Organizații de Masă); Basch Emeric (instructor – Sindicate, Apărarea Patriotică, Organizația Sportului Popular); Csaki Ioan (instructor – Uniunea Populară Maghiară, Slavi, Comitetul Democrat Evreiesc, Uniunea Sindicatelor din Industrie și Comerț – prescurtat U.S.I.C., Sindicatul Micilor Meseriași-Patroni – abreviat S.M.M.P.); Stana Teodor (instructor – Frontul Plugarilor, Cooperativa, Sindicatele agricole, Centrele de mașini); Tomici Eleonora (instructoare la Resortul Feminin); Drăgan Vilma (instructoare la Resortul Feminin – Federația Democrată a Femeilor din România, prescurtată F.D.F.R.); Maratzy Mara (instructoare la Resortul Feminin – Regionala Sindicală); Cimponeriu Ecaterina (instructoare la Resortul Feminin – F.D.F.R.); Stein Gizela (instructoare la Resortul Feminin – F.D.F.R.); Iacob Margareta (dactilografă) (SJANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 33/1946, f. 132). Și la această secție se poate lesne observa o prezență consistentă a „elementului” minoritar, dar și a celui feminin, datorită rolului important pe care îl juca atât Resortul Feminin din cadrul Regionalei Banat a P.C.R., cât și Federația Democrată a Femeilor din România, aflată tot sub „patronajul” comuniștilor. De asemenea, se constată faptul că unele formațiuni politice românești din cadrul cabinetului Groza (Frontul Plugarilor și Apărarea Patriotică), organizații ale minorităților naționale (U.P.M., Uniunea Asociațiilor Culturale Democrate Slave, Comitetul Democrat Evreiesc), câteva sindicate din sectoare-cheie ale economiei, etc. erau considerate simple organizații de masă ale Partidului Comunist, mulți membri ai acestora fiind, concomitent, și membri ai P.C.R.

În cursul anului 1946, *Comitetul Județean P.C.R. Timiș-Torontal* avea următoarea structură:

1) **Biroul Comitetului Județean:** secretar – Budescu Ștefan; responsabil Secția Organizatorică – Klein Mihai; responsabil Secția Cadre – Ciobanu Ioan; responsabil Secția Politică – Jivcovic Mirco; responsabil Secția Sindicală – Leniș Victor;

responsabil Secția Tineret – Hășmășan Ioan; responsabilă Secția Femei – Bodnar Maria; responsabil Secția Țărănească – Lungu Dumitru; responsabilă Secția Administrativă – Dellmann Bella; 14 membri, printre care figurau prof. Murgulescu Ilie, Drăgan Olimpiu, Ciont Elias, Franțescu Caius, etc. (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 1).

2) **Secțiile Comitetului Județean:** *Secția Organizatorică* – Klein Mihai (responsabil) și 10 membri; *Secretariat* – Cădăreanu Iosif (responsabil); *Secția Cadre* – Ciobanu Ioan (responsabil) și 5 membri; *Secția Educație Politică* – Jivcoviți Mirco (responsabil) și 14 membri; *Secția Sindicală* – Leniș Victor (responsabil) și 2 membri; *Secția Tineret* – Hășmășeanu Ioan (responsabil) și 2 membri; *Secția Țărănească* – Lungu Dumitru (responsabil) și 2 membri; *Secția Femei* – Bodnar Maria (responsabilă) și 4 membri; *Secția Administrativă* – Salamon Nicolae (responsabil) și un membru (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 1-2).

3) **Sectoarele:** *Sectorul I* – Georgescu Mircea (secretar) și 4 membri; *Sectorul II* – Cristeșiu Ioan (secretar) și 5 membri; *Sectorul III* – Așteanu (secretar) și 4 membri; *Sectorul IV* – Blagoev Milorad (secretar) și 5 membri; *Sectorul C.F.R.* – Zemcenco Alexandru (secretar) și 3 membri; *Plasa Centrală* – Pop Iosif (secretar) (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 3).

4) **Comitetul C.F.R.:** Ciocan Nicolae (secretar politic) și 4 membri (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 4).

5) **Comitetul de Partid al Plasei Jimbolia:** Kovacs Izidor (secretar politic) și 4 membri (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 4).

6) **Comitetul de Partid al Plasei Recaș:** Radneanțu Emil (secretar politic) și 3 membri (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 4).

7) **Comitetul de Partid al Plasei Lipova:** Negoescu Grigore (secretar politic) și 4 membri (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 4).

8) **Biroul Comitetelor de Întreprinderi:** *Comitetul Atelierelor C.F.R.* – Chercioban Ștefan (secretar politic) și 4 membri; *Comitetul de Partid Cartier I* – Salamon Nicolae (secretar politic) și 4 membri; *Comitetul de Partid Cartier II* – Malcoci Ștefan (secretar politic) și 4 membri; *Comitetul de Partid Cartier III* – Drechsler Ana (secretar politic) și 4 membri; *Comitetul de Partid Cartier IV* – Pek Ana (secretar politic) și 4 membri; *Comitetul de Partid Cartier V* – Lighezan Aurel (secretar politic) și 4 membri (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 4-6).

9) **Birourile celulelor Sectorul Cetate** – existau 7 celule: P.T.T., *Helicon*, *Cooperativa „Victoria”*, *„Horia”* (Ion Stoia-Udrea – secretar politic), *Facultatea de Științe*, *Primărie*, *Politehnica* și *Chestura de Poliție* (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 7).

10) **Biroul Cartierului Sectorul I** – 6 celule (A-F) (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 8).

11) **Birourile celulelor de întreprinderi Sectorul I** – 20 celule: *ITAS*; *Dura*; *Fadepa*; *Texta*; *IET*; *Dermachrom*; *Tanara*, *Fabrica de Bere* și *Fabrica de Conserve*; *Florida* și *Kawe*; *Pielăria Bănățană*; *Fabrica de Lacuri*, *Rocca* și *Fabrica de Săpun*;

Müller; Dermata; Uzinele Bozsák; Fabrica Bănățană de Mănuși; ILSA I; ILSA II; Industria Română de Piele; Teba; Filt-A; Filt-B (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 9-11).

12) **Comitetul Local Sector II** – Biroul Comitetului de Sector și 14 celule: Fabrica de Lanțuri; Kandia; Industria Fierului (Friedrich); Mecher; Progres; Maco; Hammer & Ney; Herzog; Fabrica de Spirt-A; Fabrica de Spirt-B; Britania; Fabrica de Chibrituri; Fabrica de Zahăr; Ostmetal-Pantamet și Schadiwetz (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 12-13).

13) **Comitetul Local Sector III** – Biroul Cartierului și biroul celulelor I-III (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 13-14).

14) **Comitetul de Partid Cartierul IV** – Biroul Cartierului, biroul celulelor I-III și 4 celule: Vignati Secoșan; Textila din Banat; Fratelia; Lemnarilor (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 14).

15) **Birourile celulelor organizațiilor de mase** – 7 celule: Uniunea Patriotică; Apărarea Patriotică; Uniunea Femeilor Antifasciste din România (U.F.A.R.); Frontul Plugarilor; Uniunea Populară Maghiară (U.P.M.); Locală (Sindicală); Tineretul Progresist (T.P.) (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 15).

16) **Birourile celulelor C.F.R.** – 12 celule: Atelierele (celulele A-E); Funcționarii C.F.R.; Revizie-Vagoane; M.C.; T.C.; Depou; L.C.3; Economat (SJANT, fond P.C.R.-C.J.T.-T. (1944-1947), d. 6/1946, f. 16-17).

Așadar, Comitetul Județean P.C.R. Timiș-Torontal avea numeroși etnici slavi (cu precădere sârbi) și maghiari, alături de germani și evrei, fapt deloc surprinzător, corespunzând cu plurietnicitatea zonei. Trebuie remarcat faptul că mulți sârbi se raliaseră Partidului Comunist Român, simpatizând, în egală măsură, cu Partidul Comunist Iugoslav și având o serie de conexiuni cu partizanii comuniști din țara vecină, conduși de Tito, în jurul căruia se construise un veritabil mit, datorită curajului de a se opune forțelor Axei, într-un context total nefavorabil. De asemenea, în rândurile acestui comitet județean se vor regăsi și unii intelectuali cu vederi de stânga, care se afirmaseră încă din perioada interbelică, însă ei se vor îndepărta treptat sau vor fi înlăturați în urma unor critici formulate la adresa liniei partidului.

Dintr-un raport al Comitetului Județean Timiș-Torontal al P.C.R. pe luna decembrie 1946 rezultă faptul că *Secția Cadre* se putea mândri cu un număr tot mai mare de „tovarăși” **titrați** și **specialiști**, ceea ce înseamnă că o parte din intelectualii regiunii înțeleseseră „mersul” evenimentelor, în timp ce alții doreau să-și ascundă trecutul anticomunist, de multe ori legionar sau gogo-cuzist: 22 ingineri (*ITAS, Piele Bănățană, ILSA, Textila, Romitex, P.T.T., Agr., Reg., Silvic, Electrocop*); 34 subingineri (*Progres, Centru Mașini, Camera Agricolă, C.F.R.*); 4 inspectori conducere C.F.R.; un director regional C.F.R.; un șef de personal C.F.R.; un șef de serviciu C.F.R.; 2 șefi de magazie C.F.R.; 2 șefi birou contabil C.F.R.; 2 casieri financiari C.F.R.; un referent tehnic C.F.R.; un referent administrativ C.F.R.; 24 avocați (*Apărarea Patriotică, Kandia, Cercul Militar*); 48 medici; 15 farmaciști; 9 „droghiști” (vânzători într-o drogherie, adică într-un magazin în care se comercializau articole de

parfumerie și de toaletă, precum și unele preparate farmaceutice – (www.dexonline.ro/definitie.drogherie); 8 chimiști; 6 dentiști; 58 contabili; 4 procuriști; 64 profesori; 10 ziariști; 5 funcționari (cu examenul de bacalaureat promovat); 4 mari comercianți; 31 comercianți; 14 funcționari superiori ș.a.m.d. (SJANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 33/1946, f. 216-222).

La 13 septembrie 1946, Comitetul Regional Banat al P.C.R. avansa propunerile sale pentru funcțiile de președinți și supleanți ai comisiilor electorale județene, dovedind faptul că reușise să atragă, în rândurile sale, câțiva magistrați importanți: pentru județul Timiș-Torontal (reședința: Timișoara) – președinte: consilierul Alexandru Georgescu-Vâlcea (Timișoara) și supleant: consilierul Petru Budescu (Timișoara); pentru județul Arad (reședința: Arad) – președinte: consilierul Nicolae Stănescu (Deva) și supleant: consilierul Ioan Berov (Arad); pentru județul Caraș (reședința: Oravița) – președinte: Nicolae Neagoe (prim-președintele Tribunalului Oravița) și supleant: Aristide Monastirski (președintele Judecătoriei Bocșa-Vasiovei); pentru județul Severin (reședința: Lugoj) – președinte: Crăsnariu Sebastian (Judecătoria Caransebeș) și supleant: Pranițchi Vasile (Judecătoria Lugoj) (SJANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 2/1946, f. 292).

Extrem de relevantă pentru creșterea exponențială a numărului membrilor P.C.R. de pe cuprinsul Regionalei Banat este un tabel cu date statistice, întocmit în noiembrie 1946. Deci, în luna alegerilor parlamentare, în Regionala Banat a P.C.R. erau consemnați 47.567 de membri, în creștere cu 2,38% față de luna anterioară: în județul Timiș-Torontal – 19.443; în județul Arad – 13.082; în județul Caraș – 8.258; în județul Severin – 6.784 (SJANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 26/1945, f. 40). Numărul relativ mare de membri din județele Timiș-Torontal și Arad poate fi explicată și prin populația mai numeroasă, însă, în cazul județului Caraș (raportat la județul Severin), în analiza efectuată se poate porni de la premisa existenței unui sector industrial important, în vreme ce, în județul Severin, se constată prezența unor țărani mijlocași și chiar bogați, care priveau speriați spre perspectiva colectivizării terenurilor agricole, în cazul instaurării unui regim comunist „în toată regula”.

Pe categorii sociale, situația la nivelul Regionalei Banat se prezenta în felul următor: 23.769 muncitori (49,96%); 16.432 țărani (34,52%); 3.202 mici meseriași și mici comercianți (6,73%); 1.141 intelectuali (2,39%); 2.849 funcționari (5,98%); 174 militari (0,36%) (SJANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 26/1945, f. 40). Muncitorii erau atrași de lozincile lansate de „partidul proletariatului”, majoritatea țăranilor săraci erau mulțumiți că primiseră un lot de teren, micii meseriași și micii comercianți, precum și funcționarii, erau presați prin diverse măsuri administrative, însă intelectualii și militarii preferau, în general, să stea deoparte și chiar să critice, „din umbră”, acțiunile cabinetului Groza și activitatea Partidului Comunist.

Pe sexe, numărul membrilor de partid din cadrul Regionalei Banat era de 37.933 bărbați (79,74%) și 9.634 femei (20,26%) (SJANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 26/1945, f. 40) Prezența unui număr relativ restrâns de femei poate fi explicat prin

păstrarea vechilor mentalități, dar și printr-o eficiență, destul de redusă, a propagandei de partid.

Pe naționalități, Regionala Banat a P.C.R. număra 22.542 români (47,39%), 12.326 maghiari (25,91%), 3.068 evrei (6,44%), 7.235 slavi (15,21%), 1.777 germani (3,73%) și 619 de alte naționalități (1,30%) (SJANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 26/1945, f. 40). Așadar, „elementele” minoritare însumau peste 52% din numărul membrilor de partid, ceea ce dovedea o anumită reticență a românilor față de această forță politică promotoare a internaționalismului proletar, sprijinită masiv de Moscova și impusă cu ajutorul Armatei Roșii. Se încadraseră, totuși, o serie de germani, unii dintre aceștia fiind social-democrați și antifasciști chiar și în perioada interbelică, însă evreii nu se „înghesuiau” să se înscrie în rândurile P.C.R., pentru că mulți dintre ei erau perfect conștienți de intențiile reale ale partidului, în plan economic, politic și cultural, după preluarea integrală a puterii.

La nivelul Regionalei Banat, Partidul Comunist avea 59 de sedii, 4 comitete județene, 39 comitete de plasă, 11 comitete de sector, 28 comitete locale și 35 comitete de organizare, 1.217 celule (320 de întreprinderi, 91 de instituții, 102 de cartiere și 704 de sate), o școală de cadre (cu 26 de elevi), 198 de instructori (10 de la Comitetul Central, 38 de la Regionala Banat, 129 de la comitetele județene și 21 de la comitetele de plasă) (SJANT, fond *P.C.R.-C.R.B. (1944-1947)*, d. 26/1945, f. 40). Cu toate că se mai manifestă unele deficiențe, se poate constata o destul de bună organizare, caracterul birocratic al partidelor comuniste (indiferent de denumirea lor) fiind binecunoscut.

Concluzii

Așadar, de la formațiune „de buzunar”, evitată și chiar detestată de majoritatea populației, Partidul Comunist Român devenise „marioneta” marelui „păpușar” de la Moscova, I.V. Stalin, și a partidului pe care îl conducea, cu o mână de fier: Partidul Comunist al Uniunii Sovietice.

Convingerea că stânga și extrema stângă reprezintă viitorul omenirii, cel puțin în următorii 50 de ani, dar și oportunismul, presiunile de toate felurile, precum și o multitudine de alți factori, au dus la creșterea numerică și în rândurile Regionalei Banat a P.C.R., formațiune politică dispunând de un spirit organizatoric și de o propagandă agresivă care vor masca, în mare măsură, lipsa reală de popularitate a acesteia.

Referințe bibliografice

- Bărbulescu, Mihai; Deletant, Dennis; Hitchins, Keith. 2023. *Istoria României*. Ediție revăzută și adăugită. București: Editura Corint Educational.
- Berindei, Dan. 2008. *Istoria românilor din paleolitic până în 2008: cronologie*. București: Editura Cartex 2000.
- Biagini, Antonello. 2012. *Istoria României contemporane*. În românește de Elena Dumitru. Târgu-Mureș: Editura Universității „Petru Maior”.
- Cioroianu, Adrian. 2013a. *Cea mai frumoasă poveste*. Volumul I (*Câteva adevăruri simple despre istoria românilor*). București: Editura Curtea Veche.

- Cioroianu, Adrian. 2013b. *Cea mai frumoasă poveste*. Volumul II (*Nu putem evada din istoria noastră*). București: Editura Curtea Veche.
- Durandin, Catherine. 1998. *Istoria românilor*. Iași: Editura Institutului European.
- Fătu, Mihai. 1968. *1946 – din istoria politică a României contemporane*. București: Editura Politică.
- Focșeneanu, Eleodor. 1998. *Istoria constituțională a României (1859-1991)*. București: Editura Humanitas.
- Georgescu, Titu. 2000. *Istoria românilor*. Ediția a 2-a, revăzută și adăugită. București: Editura Fundației „România de Măine”.
- Georgescu, Vlad. 1989. *Istoria românilor: de la origini până în zilele noastre*. Ediția a 2-a, revăzută și adăugită. Los Angeles (SUA): Editura ARA Publications (Academia Româno-Americană de Științe și Arte).
- Giurescu, Constantin C.; Giurescu, Dinu C. 1975. *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*. Ediția a 2-a, revăzută și adăugită. București: Editura Albatros.
- Giurescu, Dinu C. (coordonator). 2003. *Istoria României în date*. București: Editura Enciclopedică.
- Giurescu, Dinu C. (coordonator). 2008. *Istoria românilor*. Volumul IX (*România în anii 1940-1947*). București: Editura Enciclopedică.
- Giurescu, Dinu C. 1981. *Istoria ilustrată a românilor*. București: Editura Sport-Turism.
- Hitchins, Keith. 2023. *România: 1866-1947*. În românește de George G. Potra și Delia Răzdolescu. Ediția a 6-a. București: Editura Humanitas.
- Ioniță, Gh.I. 2001. *Istoria românilor de la 23 august 1944 până în prezent*. București: Editura Universității din București.
- Pop, Ioan-Aurel. 2018. *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*. București: Editura Litera.
- Sălăgean, Marcela. 2013. *Introducere în istoria contemporană a României*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană.
- Scurtu, Ioan. 2007. *Istoria contemporană a României (1918-2007)*. București: Editura Fundației „România de Măine”.
- Scurtu, Ioan. 2010. *Istoria românilor în timpul celor patru regi*. Volumul 4 (*Mihai I*). Ediție revăzută și adăugită. București: Editura Enciclopedică.
- Scurtu, Ioan. 2011. *Istoria românilor de la Carol I la Nicolae Ceaușescu. Culegere de studii*. Iași: Editura TipoMoldova.
- Scurtu, Ioan; Buzatu, Gheorghe. 1999. *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*. București: Editura Paideia.
- Stan, Apostol. 2016. *Istoria esențială a României: din antichitate până astăzi*. București: Editura Saeculum I.O.

Fonduri arhivistice

- Arhivele Naționale, Serviciul Județean Timiș, fond *Partidul Comunist Român – Comitetul Județean Timiș-Torontal (1944-1947)*.
- Arhivele Naționale, Serviciul Județean Timiș, fond *Partidul Comunist Român – Comitetul Regional Banat (1944-1947)*.

Webografie

- www.dexonline.ro/definitie.drogherie, ultima accesare la 02.04.2025.